

Stortingets kommunal- og forvaltningskomite
0026 OSLO

Deres ref
2025/842

Vår ref
25/1055-2

Dato
20. mars 2025

Dokument 8:110 L (2024-2025) Representantforslag om midlertidig lov om unntak i plan- og bygningsloven ved kriser, katastrofer eller andre ekstraordinære situasjoner i fredstid

Jeg viser til brev av 6. mars 2025 fra Kommunal- og forvaltningskomiteen, der jeg blir bedt om å vurdere Dokument 8:110 L (2024-2025) Representantforslag fra Erna Solberg, Mudassar Kapur, Mari Holm Lønseth og Trond Helleland om midlertidig lov om unntak i plan- og bygningsloven ved kriser, katastrofer eller andre ekstraordinære situasjoner i fredstid.

Jeg er enig med representantene i at det russiske angrepet på Ukraina i februar 2022 markerte en brutal oppvåkning for verdens demokratier, og at det er behov for handlekraft i møtet med en ny virkelighet. Representantene foreslår i den sammenheng midlertidige endringer i plan- og bygningsloven i tråd med et tidligere forslag til beredskapshjemmel i Prop. 43 L (2015-2016) Endringer i plan- og bygningsloven (unntak ved kriser, katastrofer eller andre ekstraordinære situasjoner i fredstid). Det ble her fremmet forslag som innebar en tidsbegrenset bestemmelse der regjeringen ved krise, katastrofer eller andre ekstraordinære situasjoner ble gitt myndighet til å fatte beslutninger om unntak fra plan- og bygningsloven for helt spesifikke, midlertidige tiltak uavhengig av arealplaner og bestemmelser i plan- og bygningsloven. Dette omfattet blant annet midlertidig bruksendring av eksisterende byggverk, utvidelse av drift, og plassering eller oppføring av midlertidige byggverk. Bestemmelsen åpnet også for å tillate andre nødvendige tiltak, som for eksempel ombygging og rehabilitering av eksisterende byggverk.

Forslaget ble i sin tid fremmet i forbindelse med flyktningkrisen i 2015, men var utformet generelt, slik at den også kunne brukes ved hendelser som for eksempel naturkatastrofer eller pandemier. Forslaget fikk som kjent ikke flertall på Stortinget ved behandlingen i 2016.

Flertallet mente forslaget gikk for langt og burde vært avgrenset til kun å gjelde flyktning-krisen. I forlengelsen av dette mente også flertallet at det var problematisk at et så vidt-rekkende forslag, ikke hadde vært gjenstand for alminnelig høring. Det var imidlertid flertall på Stortinget for å gi regjeringen i oppgave å fremme forslag om en beredskapsbestemmelse for å kunne håndtere en flyktningkrise.

Stortinget har etter dette vedtatt midlertidige beredskapsregler i plan- og bygningsloven i forbindelse med koronapandemien, og senest som følge av Russlands invasjon av Ukraina. De midlertidige endringene i plan- og bygningsloven gjelder fram til 1. juli 2026. En viktig forskjell fra forslaget som ble fremmet i Prop. 43 L, er at myndigheten til å bruke de midlertidige beredskapsreglene i plan- og bygningsloven er lagt til kommunene og ikke staten. Dette er i tråd med nærhetsprinsippet og ikke minst det grunnlovfestede hensynet til lokalt selvstyre. Evalueringer som er gjort av de midlertidige endringene i plan- og bygningsloven, viser også at disse i all hovedsak fungerer godt.

I den grad det er mulig, mener jeg de ordinære saksbehandlingsprosessene i plan- og bygningsloven bør følges, selv i ekstraordinære situasjoner. Samtidig er jeg enig med representantene i at den nye og krevende sikkerhetspolitiske situasjonen vi er i, tilsier at det er behov for fleksibilitet i regelverket for å sikre raske prosesser. Dette mener jeg gjelder generelt, og ikke avgrenset til prosesser som følger av plan- og bygningsloven. Dette er likevel noe som byr på vanskelige avveininger, og da særlig spørsmålet om når vi står overfor en situasjon som forsvaret å sette til side lover og regler som Stortinget selv har vedtatt. Dette omfatter blant annet innsigelsesinstituttet. Plan- og bygningsloven er en samordningslov, og innsigelsesinstituttet er en nødvendig sikkerhetsventil for å sikre ivaretagelse av vesentlige nasjonale og regionale interesser innenfor blant annet klima, natur, jordvern i tillegg til forsvarets interesser.

Jeg oppfatter at det er sikkerhetspolitiske hensyn som ligger bak representantforslaget, og at det særlig er innsigelsesinstituttet som representantene mener er utfordrende. Det er i den anledning vist til to innsigelsessaker på Kongsberg, hvor Statsforvalteren i Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus har fremmet innsigelse som forurensningsmyndighet. Forslaget er imidlertid lite treffende som løsning for å ivareta sikkerhetspolitiske hensyn siden det er begrenset til å gjelde unntak for enkelte *midlertidige tiltak*. Midlertidige tiltak etter plan- og bygningsloven er i utgangspunktet tiltak med en varighet på inntil to år. Forslaget vil dermed ikke ha noen betydning for innsigelsessaker som gjelder varige tiltak, slik tilfellet er på Kongsberg. Jeg går imidlertid ikke nærmere inn på innsigelsessakene på dette tidspunkt, siden disse ligger til behandling i departementet.

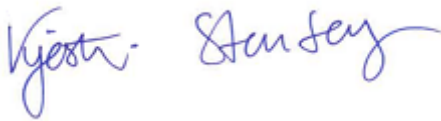
Det er også viktig å være oppmerksom på den andre begrensningen som ligger i forslaget. En beredskapsbestemmelse i plan- og bygningsloven som representantene foreslår, gir kun unntak fra plan- og bygningsloven og grannelova. Krav som følger av andre sektorregelverk, det være seg forurensningsloven, veglova eller kulturminneloven, ligger fast. Tilsvarende gjelder også forpliktelser som følger av EØS-avtalen eller menneskerettskonvensjonen. I Kongsberg er det utslippstillatelsen for Sellikdalen renseanlegg etter forurensningsloven som

begrenser planlagt bygging av boliger og kontorbygg for Kongsberg Gruppen. Et eventuelt unntak fra kravene i plan- og bygningsloven vil ikke bøte på dette.

Avslutningsvis vil jeg få understreke at plan- og bygningsloven allerede i dag har unntak som sikrer raskere prosesser ut fra blant annet sikkerhetsmessige hensyn. Loven har et omfattende unntak for forsvaret, med en forskriftshjemmel som gjør det mulig å vedta ytterligere unntak dersom Forsvaret mener det er behov for dette. Det er også unntak for såkalte skjermingsverdige objekter. Dette unntaket har blant annet vært brukt i tilknytning til sikring av regjeringskvartalet.

Jeg utelukker ikke at det kan være aktuelt å fremme forslag om å innføre en permanent beredskapshjemmel i plan- og bygningsloven som kan omfatte ulike typer ekstraordinære hendelser. Forutsetningen for dette mener jeg likevel er at viktige prinsipper i loven ikke tilsidesettes, slik som det kommunale selvstyret og behovet for å ivareta viktige nasjonale og regionale interesser.

Med hilsen

Kjersti Stenseng